

Próder István

■ Várpalota

Magyar vonatkozású kémia- és vegyipartörténeti évfordulók

5 éve

2011-et az ENSZ Közgyűlés 63. ülészsaka 2008. december 30-án, Etiópia előterjesztésére, az A/RES/63/209 számú határozattal a Kémia Nemzetközi Événé (International Year of Chemistry) jelölte. Az ENSZ az események fő szervezőjeként az UNESCO-t, valamint az IUPAC szervezetet jelölte meg. 1911-ben Maria Skłodowska-Curie megkapta a kémiai Nobel-díjat. A százéves évforduló ráirányította a figyelmet a nők növekvő szerepvállalására a természettudományok területén, és az emlékévé egybeesett a Kémiai Szervezetek Nemzetközi Szövetsége (International Association of Chemical Societies) alapításának 100. évfordulójával.

2011-ben a BorsodChem Zrt., a kínai Wanhua Industrial Group leányvállalata, bezárta veszteséges leányvállalatát, a BC-Ablakprofil Kft.-t, szem előtt tartva a teljes vállalatcsoport versenyképességét.

2011 szeptemberében nyitották meg a Lafarge SA és a Strabag St. képviselői Királyegyházán (Baranya megye) Európa legmodernebb cementgyárát. A legszigorúbb környezetvédelmi feltételeknek is megfelelő gyár évi 1 millió tonna cementet állít elő.

2011. szept. 30-án a BorsodChem Zrt. kazincbarcikai telephelyén felavatta új TDI üzemét. A vegyipari nagyvállalat 200 millió euró értékű beruházásával Európa vezető toluol-diizocianát gyártói közé került.

2011. okt. 21-én Berlinben megalakult a Science Europe, az új európai tudományos kutatási szervezet. Az Európai Unió új szervezetének székhelye Brüsszelben van, célja a tudomány megalapozó értékeinek gazdasági, társadalmi, politikai érvényesítése.

2011. nov. 10-én Magyarországon egyedülálló, de a világon is az élvonalba tartozó gyógyszervizsgáló, úgynevezett pharमतom laboratóriumot adtak át Debrecenben, az Atomkiban. A pharमतom programot – amelynek elsődleges célja a gyógyszerek biztonságosságának fokozása – 250 millió forint európai uniós és hazai társfinanszírozással, ugyanennyi önrész hozzáadásával valósította meg az Atomki, a Debreceni Egyetem, a Richter Gedeon Nyrt., a Huniko Kft., a Pharmapolis Debrecen Kft. és a Cívus Gyógyszertechnológiai Kft. részvételével létrejött projektcéggel, a Pharmatom Hungária Kft.

2011. nov. 21-én a Magyar Tudományos Akadémián ünnepi rendezvényt tartottak a Richter Gedeon Nyrt. alapításának 110. évfordulója és a Kémia Nemzetközi Éve tiszteletére.

2011-ben az IUPAC két új „szupernehéz” elemet véglegesített a Mengyelejev-féle periódusos rendszerben. Ezek a 110-es rendszámú darmstadtium és a 111-es rendszámú roentgenium, míg a 112-es rendszámú koperniciumot már 2010-ben beillesztették a kémiai elemek sorába.

2011. márc. 4-én hunyt el Bodor Endre egyetemi tanár, a Veszprémi Egyetem (Pannon Egyetem) Általános és Szerzetlen Kémia Tanszékének tanszékvezető professzora. A József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Vegyész-mérnöki Karán kezdte pályáját;

BODOR ENDRE

az aszkorbimetria, majd a polarográfia területén végzett kutatásokat. 1954-ben került Veszprémbe. Az 1960-as években kiadott jegyzetei, majd „Szerzetlen ké-

mia” könyve a magyar egyetemi oktatás első, korszerű kvantumkémiai szemléletű tankönyvei voltak.

2011-ben hunyt el Kovács Lajos, Állami-díjas vegyész-mérnök. Létrehozta a festékipari tanácsadó és vevőszolgálatot. Megszervezője volt a korszerű magyar festékipari kutatásnak, megalakította az MKE Lakk és Festékipari Szakosztályát, szerkesztette a Lakk és Festékipari Zsebkönyvet.

2011-ben hunyt el Hermecz István vegyész-mérnök, az MTA levelező tagja. Egyetlen munkahelyén, a Chinoinban a gyógyszerkutatás területén dolgozott, kezdetben laborvezetőként, majd kutatási igazgatóként. Számos hatóanyag (antibiotikumok, alkaloidok, fájdalomcsillapítók) kialakítása, prosztaglandin-termékek kifejlesztése kapcsolódik munkásságához. Kutatta az új kémiai módszerek alkalmazásának lehetőségét, együttműködött tudományos intézményekkel, egyetemekkel. Megalapította az MTA Gyógyszerkémiai és Gyógyszertechnológiai Munkabizottságát. Több mint 340 közleménye jelent meg nemzetközi folyóiratokban, szabadalmi bejelentéseinek száma: 130.

2011. aug. 25-én hunyt el Nyitrai József vegyész-mérnök, a BME Szerves Kémiai és Technológiai Tanszékének nyugalmazott egyetemi tanára. Szakterülete: heterociklusos vegyületek kémiája, N-heterociklusok fotokémiája, béta-laktámok kémiája. Társszerzője volt a „Kémiai elnevezés és helyesírás alapjai” című könyvnek. Az MKE-ben elnöke volt a Nemzetközi Kapcsolatok Bizottságának.

2011. szept. 11-én hunyt el József Gábor vegyész-mérnök, a Tiszai Finomító létrehozója, a Mol Rt. nyugalmazott ügyve-

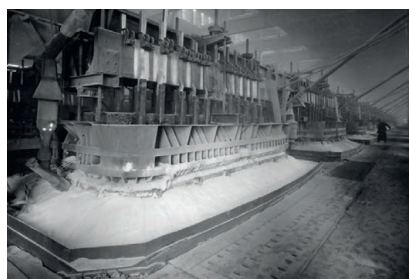
zető igazgatója. A Komáromi Kőolajipari Vállalatnál kezdett dolgozni üzemvezetőként, majd gyáregységvezető-helyettesként. 1970-től a Tiszai Kőolajipari Vállalat beruházásának irányítója; ő biztosította a fejlesztések műszaki feltevéleit. 1985-ben az OKGT műszaki vezérigazgató-helyettese, majd a Mol létrejöttével annak ügyvezető igazgatója. A Mol nemzetközi kapcsolatainak kiépítésén, fejlesztésén dolgozott. Elnöke volt az MKE Ásványolaj- és Petrolkémiai Szakosztályának és tagja az MTA Energia-politikai Szakértői Bizottságának.

2011 szeptemberében hunyt el *Gorondy Novák Zsuzsa* vegyész-mérnök, gumiipari szakértő. A Taurus Gumiipari Vállalatnál, majd jogutódjánál, a Michelin Hungária Vállalatnál dolgozott. Vállalataiban a beszerzésekkel, import gumiipari anyagok helyettesítésével, gyártásuk megszervezésével foglalkozott. Ellátta az InterRubber cég magyar képviseletét, segítette az MKE Gumiipari Szakosztályának működését.

2011. dec. 31-én hunyt el *Vértes Attila* vegyész-mérnök, az MTA rendes tagja. Bevezette a „Magkémia” tárgy oktatását az egyetemen. Kiss Istvánnal írott „Magkémia” könyvét külföldön Nuclear Chemistry címen adták ki. Ebben a témakörben és a Mössbauer-spektroszkópia területén számos könyve és publikációja jelent meg. Az ELTE TTK Fizikai Kémiai Tanszékén Magkémiai Laboratóriumot hozott létre, amely később külön tanszékké alakult. Elnöke volt az MTA Kémiai Osztálya Radiokémiai Bizottságának. Széchenyi-díjjal és Hevesy Medal kitüntetéssel ismerték el munkáját.

10 éve

2006 januárjában a Magyar Alumínium Rt. leállította Inotán az alumíniumtermelést. Az Inotai Alumíniumkohó 1952.

INOTAI ALUMÍNIAUMKOHÓ

aug. 18-án lépett termelésbe. Várpalota környékének ipari fejlődéséhez a szénbányászat és a műtrágyagyártás mellett az alumíniumtermelés is hozzájárult. A kohó leállítása után folytatódott az alu-

mínium félégyártmányok előállítására vásárolt kohóalumínium és az alumíniumhulladék feldolgozásával.

2006 júniusában a Zoltek Zrt.-nél új üzemcsarnokot adtak át, ahol amerikai technológiával a világ legnagyobb szénszálgyártó kapacitását alakították ki.

2006. júl. 1-jétől a BME Vegyész-mérnöki Karának elnevezése Vegyész-mérnöki és Biomérnöki Karra változott. A kar szervezeti felépítése is változott, tíz szervezeti egységből összevonásokkal öt új tanszék alakult.

2006 novemberében kísérleti biogáztermelő berendezést avattak Kaposvárott a Magyar Cukor Zrt. gyárában. Az országban először próbálták ki ipari körülmények között, hogy a cukorgyári melléktermékekből hogyan lehet biogázt kinyerni és környezetbarát technológiával energiamegtakarítást elérni.

2006 novemberében megkezdődött a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Sajóhábon ipari parkjában lévő ÉMV–Észak-magyarországi Vegyiművek Kft. felszámolása. Az ÉMV termelése 2006 nyarán állt le. Területén alakult 2008-ban a Kischchemicals Gyártó és Kereskedelmi Kft. A vállalat foszfénbázisú intermediereket, növényvédő szereket gyárt.

2006. jan. 18-án hunyt el *Orbán István* vegyész-mérnök, az Egis Gyógyszergyár vezérigazgatója, a BME címzetes egyetemi tanára.

ORBÁN ISTVÁN

Az Egis Gyógyszergyár és jogelődje, az EGYT Gyógyszervegyészeti Gyár volt egyetlen munkahelye, ahol 42 éven át dolgozott, 1982-től vezérigazgatóként.

Vezetésével a vállalat fejlett gyógyszeripari termelő- és kutatóbázissá vált. Irányítása alatt az Egis az elsők között alakult át részvénytársasággá. A társaság privatizációja az ő elképzelései alapján valósult meg 1995-ben, amikor a francia Servier cég a részvények 50,9 százalékát megvásárolta.

2006. máj. 21-én hunyt el *Szabadvány Ferenc* vegyész-mérnök, az MTA rendes tagja, az Országos Műszaki Múzeum nyugalmazott főigazgatója, hazai és nemzetközi tudományos szervezetek alapítója, a tudomány- és technikatörténeti kutatások, a műszaki muzeológia kiemelkedő személyisége. Műegyetemi tanulmányai után először a családja tulajdonában levő gyárban kezdett dolgozni, majd a BME Általános Kémiai Tanszékének oktatója lett. Jelentős eredménye-

ket ért el analitikai kémiai vizsgálatok kidolgozása terén, majd érdeklődése a kémiatörténeti kutatások felé fordult. Tudományos alapossággal és olvasmányos stílusban írta meg „Az analitikai kémia története” címmel művét, majd további húsz könyvét, közöttük a Szőkefalvi-Nagy Zoltánnal közösen írt „A kémia története Magyarországon” című könyvet. Közel 400 tudományos közleménye, élvezetes előadásai mind itthon, mind külföldön nagy elismerést szereztek számára. A várpalotai Vegyészeti Múzeum létrehozásakor a múzeum tudományos tanácsának tagjaként meghatározó szerepe volt a kutatómunka kialakításában, a főbb gyűjtési irányok kijelölésében. Munkásságát Széchenyi-díjjal, az Egyesült Államokban Dexter-díjjal, az Európai Kémikusok Egyesületének Szövetsége FECS-díjával ismerték el.

2006. aug. 5-én hunyt el *Réffy József* vegyész-mérnök, egyetemi tanár, a BME Szervetlen Kémia Tanszékének tanszékvezető professzora. Az elemorganikus vegyületek szerkezetvizsgálatával foglalkozott. Színvonalas és közérthető előadásai alapján az egyetem legkiválóbb oktatói között tartották számon. Tanszékvezetői munkája mellett volt dékánhelyettes, rektorhelyettes. Vezette az Oktatási Minisztérium Felsőoktatási Főosztályát. Elnöke volt az MTA Szervetlen és Kovalens Vegyületek Munkabizottságának, dolgozott az Európai Vegyész-mérnök Szövetség Oktatási Bizottságában.

2006. aug. 15-én hunyt el *Varga Edit* vegyész, a Richter Gedeon Nyrt. nyugalmazott vezérigazgatója. Vezetése alatt a gyár jelentős növekedése ment végbe, új gyártásprofilok alakultak ki, létrejött a vállalat dorogi gyáregysége. Folyamatosan bővült a termékválaszték, fejlődött a kutatási tevékenység, szélesedtek a vállalat nemzetközi kapcsolatai. Munkásságáért Eötvös- és Állami Díjban részesült.

2006. aug. 19-én hunyt el *Gegus Ernő* vegyész-mérnök, címzetes egyetemi tanár. 1951–58 között az BME-n optikai emissziós szinképelemzéssel foglalkozott, majd 1959-től 1974-ig a Vasipari Kutató Intézet Szinképelemző Laboratóriumát vezette. Kiemelkedő eredményeket ért el a vas- és acéletalonok gyártásához szükséges homogenitás- és elemanalitikai vizsgálatok kifejlesztésében. 1974–86 között a Veszprémi Vegyipari Egyetem (ma: Pannon Egyetem) Analitikai Kémia Tanszékén működő akadémiai ku-

tatócsoport tagjaként dolgozott. A részletes leletek vizsgálata kutatásainak meghatározó részét alkotta.

2006. okt. 30-án hunyt el Nyiredy Szabolcs akadémikus, a Gyógynövénykutató Intézet Rt. elnök-igazgatója. A Semmelweis Orvostudományi Egyetemen 1975-ben kapta meg gyógyszerész diplomáját. A SOTE Gyógyszerészeti Intézetben végzett munkája után 1983-tól nyolc évet töltött Svájcban a zürichi Gyógyszerészeti Intézetben. 1990-ben vette át a Gyógynövénykutató Intézet vezetését. Vezetése alatt az intézet a hazai elválasztás-tudomány, a kromatográfia legeredményesebb műhelyévé vált. Öt könyve, huszonkét könyvfejezete, több mint 130 tudományos dolgozata publikálása mellett közel harminc szakmai folyóirat főszerkesztője, szerkesztőbizottsági tagja volt, közöttük főszerkesztője a Journal of Planar Chromatography – Modern TLC lapnak.

2006. nov. 22-én hunyt el Pillich Lajos rubindiplomás vegyészmérnök a Richter Gedeon Nyrt. örökös tiszteletbeli elnöke. Pályafutását a Richterben analitikusként kezdte, majd üzemvezetőként, 1942–1976 között műszaki igazgatóként dolgozott. 1990-től 1999-ig a Társaság elnökeként, majd 1999-től haláláig tiszteletbeli elnökként tevékenykedett. Hetven éven át fáradhatatlanul munkálkodott a gyógyszergyár érdekében. Tevékenysége meghatározó volt a vállalat és a magyar gyógyszeripar fejlesztésében. Az 1970-es évekre a Richter Gedeon Gyógyszergyár középüzemből nemzetközi szinten is jelentős nagyüzemmé fejlődött. Az 1990-ben újra részvénytársasággá alakult gyár Pillich Lajos elnökségével sikeresen működött piacgazdasági körülmények között és a magyar gyógyszergyárak közül egyedül tartotta meg önállóságát. Munkája, elfoglaltsága mellett minden kezdeményezést támogatott, amely hozzájárult a fiatalok képzéséhez, tájékoztatásához.

2006-ban hunyt el Szakács Ottó vegyész, analitikus, az ELTE Szeretlen és Analitikai Kémiai Tanszékének oktatója. Meghatározó része volt az egyetem műszeres analitikai kémiai laboratóriumának felszerelésében, tematikájának kidolgozásában. Az optikai emissziós színképelemzés területén végzett kutatásokat, majd az atomabszorpciós méréstechnikában láng- és grafitkemencés atomizáción alapuló módszereket dolgozott ki.

15 éve

2001 februárjában a Magyar Mérnöki Kamara Vegyészmérnöki Tagozata Péceli Béla-díjat alapított. Péceli Béla (1921–2000) kiemelkedő munkát végzett a korszerű hazai kőolaj-feldolgozó ipar megteremtésében, működtetésében és távlati fejlesztési terveinek kialakításában.

2001. ápr. 12-én nyitották meg a Richter Múzeumot a vállalat alapításának 100. évfordulója alkalmából rendezett ünnepsorozat kezdeteként.

2001. máj. 3-án adták át a Sanofi-Synthelabóhoz (ma: Sanofi-aventis) tartozó Chinoin új kémiai kutatási épületét. A térség legkorszerűbb kémiai kutatási központjában új hatóanyagok kutatásával, preklinikai vizsgálatokkal és termékfejlesztéssel foglalkoznak.

2001. jún. 1-jén avatták fel Kazincbarcikán Magyarország első projektfinanszírozású ipari erőművét. Az 1998-ban megalapított projektársaság tagjai a BorsodChem Erőmű Kft., az áramszolgáltató ÉMÁSZ Rt. és a gázszolgáltató Mol Rt. voltak.

2001. aug. 2-án a BorsodChem Rt.-nél megindították az évi 60 kt kapacitású TDI-üzem (toluilén-diizocianát) próbaüzemét. A TDI a poliuretán-gyártás fontos kiindulási anyaga.

2001. nov. 26-án ünnepélyesen felavatták Százhalombattán a Mol Rt. Dunai Finomítóban a késleltetett koksizáló üzemet. A 60 milliárd forintos beruházással megvalósított üzem jelentősen javítja az értékes termékek arányát. A késleltetett koksizolójelzés az erőművekben korábban nehéz fűtőolajként eltüzelte kőolajipari desztillációs maradékokat alakítja át. A technológia ezekből értékes motorhajtóanyag-komponenseket állít elő, melléktermékként gazdaságosan felhasználható petrolkoksiz keletkezik.

2001. ápr. 20-án hunyt el Földiák Gábor vegyészmérnök az MTA Kémiai Kutatóközpont Izotóp- és Felületkémiai Intézetének egykori főigazgatója, egyetemi tanár. Munkássága kiemelkedő a sugárhatás-kémia, sugártechnológia, izotóptechnika és petrolkémia területén. Egyetemi előadásait is mind itthon, mind külföldön fenti témakörökben tartotta. Igazgatója volt a Mérnöktovbkképző Intézetnek, 1983–86 között művelődésügyi miniszterhelyettes.

2001. júl. 8-án hunyt el Bodor Géza vegyészmérnök, címzetes egyetemi tanár. 40 éven át dolgozott a Műanyagipari Ku-

tató Intézetben. Kutatásai a polimerek fizikai tulajdonságainak vizsgálatához kapcsolódnak. Munkáiról szakcikkek mellett a „Polimerek szerkezetvizsgálata” (magyar és angol nyelven) valamint „Polimer anyagszerkezettan” könyveiben számolt be.

20 éve

1996-ban a Medimpex Rt. gyógyszer-kereskedelmi cég három részre oszlott: Medimpex Gyógyszerkereskedelmi Kft.-re, Med-West Portfólió Vagyonkezelő Kft.-re és a tovább működő Medimpex Rt.-re.

1996-ban a volt Peremartoni Vegyipari Vállalat részterületén létesült Transcenter Kft. (később Kemira finn, majd Yara Hungária, főként norvég tulajdonú vállalat, ma: Peremarton Fertilizers Műtrágyagyártó Kft.) új nitrogén műtrágyát fejlesztett ki, amely nem növeli a talaj nitráttartalmát.

1996 őszén került forgalomba a Richter Gedeon Rt. Curiosin nevű új originális készítménye, amely felfekvések, fekélyek, nehezen gyógyuló sebek hatékony gyógyszere. A szert, amelynek feltalálói Illés Lajos és munkatársai, több országban szabadalmaztatták. Természetes eredetű hatóanyaga a hialuronsav cinkkomplexe.

1996-ban a Taurus Gumiipari Rt. részvényeinek 90%-át a francia Michelin vásárolta meg.

1996. okt. 29-én felavatták a Győrt Baumgartennel összekötő Magyarország–Ausztria gázvezetékét. A 117 km-es vezeték az európai gázrendszerhez kapcsolja Magyarországot, növeli a gázellátás biztonságát.

1996. nov. 8-án átadták a Zsanai Földalatti Gáztároló első építési ütemének létesítményét, amely 600 millió m³ földgáz tárolására alkalmas. A második ütemet 2009 novemberében fejezték be.

1996-ban hunyt el Mázor László, a magyar analitikai kémia kiemelkedő alkotója, a BME docense. Első könyvét Plank Jenő professzorral a „Fémelemzés módszerei” címen adta ki. Az 1960-as évektől kezdődően a szerves analitika területén folytatott kutatásokat. „Szerves kémiai analízis”, „A szerves kémiai analízis korszerű módszerei” c. könyvei általános szakmai elismerésre találtak. Szerkesztésében jelent meg az „Analitikai zsebkönyv”, amely négy kiadásban mind a hazai, mind a külföldi kémikusok hasznos segítője volt.

1996. jún. 2-án hunyt el Szabó Zoltán vegyészmérnök, egyetemi docens. A BME Szeretlen Kémiai Tanszékén kezdte pályafutását, majd 1946-ban a Hidroxigéngyárhoz került. 1951–1985 között a Vegyterv főmérnökeként tevékenykedett. Nagyüzemek, kísérleti üzemek tervezési munkáiban vett részt. Az egyetemi oktatásban vegyipari műveleteket, tervezési ismereteket adott elő. Több kézikönyv társszerzője, szerkesztője volt, haláláig tagja a Magyar Kémikusok Lapja szerkesztőbizottságának.

25 éve

1991. máj. 14-én alapították a Transdanubia Kft.-t. Alapítását az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium is elősegítette abból a célból, hogy a kft. a Dunántúl veszélyes ipari hulladékainak összegyűjtését, szétválasztását és a hasznosítható hányad kinyerését megoldja.

1991. jún. 3-án jegyezték be a Pannonplast Műanyagipari Rt.-t a cégnyilvántartásba. Első elődállalata 1922-ban Magyar Gomb- és Műanyaggyár Rt. néven alakult. Jogelődei voltak még: a Hungária Gumigyár Rt., Hungária Guttapercha és Gumigyár, végül 1958-tól a Hungária Műanyagfeldolgozó Vállalat.

1991. jún. 5-én kezdte meg a termelést Százhalombattán a Dunastyr, a polisztirol gyártó magyar–olasz vegyes vállalat. A polisztirol gyártási licencet a Montedipe cégtől vásárolták. Az üzem termelési kapacitása 45 kt/év ütésálló polisztirol és 20 kt/év habosítható polisztirol.

1991. júl. 3-án indították meg a TVK új polietiléngyártót. Ezzel a vállalat 1970 és 1986 után sorrendben harmadik polietiléngyára kezdte meg a termelést. Az új gyár kapacitása 60 kt/év kis sűrűségű polietilén. A technológia a BASF-től származik, a termékek egy részét a jól ismert Lupolen márkanéven, illetve a magyar Tipolen márkanéven hozzák forgalomba. Az új polietilén típusok optikai tulajdonságai jobbak, ami különösen a fóliagyártásnál jelentős. Fólián kívül fröccsöntött termékek készíthetők az új anyagból.

1991. szept. 1-jén a Reanalnál négy önálló, teljes vertikumú kereskedelmi egység alakult: a Finomvegyszer, Diagnosztikum, Agrokémia, Gyógyszeripari és Kereskedelmi üzletág. 2007-ben a Reanal Zrt. megalapította a Reanal Laborvegyszer Kft.-t, amely teljes mértékben átvette a laboratóriumi vegyszerek, se-

gedanyagok és laboreszközök forgalmazását.

1991 szeptemberében végleg leállt a Tata-bányai Alumíniumkohó. Mindhárom kohócsarnokban beszüntették a termelést.

1991. okt. 1-jén jött létre a Magyar Olaj- és Gázipari Részvénytársaság (ma Mol Nyrt.) az 1957-ben alapított Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt (OKGT) átalakításával. 20 év alatt a Mol sikeres, integráltan működő társasággá vált, magába foglalta a szlovákiai Sloznaftot és a Tiszai Vegyi Kombinátot. Irányítása alá került a horvát INA olajtársaság. A termék-előállítás, kereskedelem, szénhidrogén-készlet kutatás-termelés, töltőállomás-fejlesztés terén elért eredményei révén a közép-kelet-európai térség egyik legjelentősebb vállalata lett.

1991. okt. 1-jétől a Budalakk Festék- és Műgyantagyár gyáregységei részben egyszemélyes kft., részben vegyes vállalat, részben önálló kft. formában működnek (összesen hét kft. alakult).

1991. okt. 14-én kezdte meg a termelést a százhalombattai Mol Rt. Dunai Finomító 7,1 milliárd forintért épült, 600 kt/év kapacitású benzinreformáló üzeme. Az Universal Oil Products Co. (UOP) technológiával folyamatos katalizátorregenerálást megvalósító, 4-es számú Reformáló üzem megindítása műszaki feltevést jelentett a benzin ólomtartalma európai normáknak megfelelő csökkentéséhez.

1991 októberében a BorsodChem Rt. üzembe helyezte 25 ezer tonna/év kapacitású MDI (metilén-difenil-diizocianát) üzemét, amit a Mitsui Toatsu Chemical eljárására a CHISSO Eng. közreműködésével valósítottak meg. A gyár a poliuretán-gyártás egyik alapanyagának, az izocianátnak (MDI) három alaptípusát gyártja. A második MDI üzem 2006-ban lépett termelésbe.

1991. nov. 15-én kezdte meg a termelést Budapesten Európa egyik legmodernebb levegőszétválasztó üzeme, amely óránként 6000 m³ cseppfolyós terméket képes előállítani. Az üzem tulajdonosa az MG Hungarogáz Kft. vegyesvállalat, amelyet a német Messer Griesheim GmbH és az Oxigén- és Disszousgázgyár Vállalat hozott létre.

1991. nov. 28-án helyezték üzembe a Dorogi Égetőmű abszorberét, ezzel a beruházás befejeződött.

1991 decemberében a Mol Rt. Tiszai Finomító (TIFO, Tiszaújváros) területén üzembe helyeztek egy évi 8 kt kapacitású, nagy tisztaságú izobutilént gyártó üzemet.

1991-ben alapították a PannonPharma Gyógyszergyártó Kft.-t. A magyar–amerikai vegyesvállalat generikus gyógyszerek gyártásával, fejlesztésével, forgalmazásával foglalkozik, gyógyszer-vizsgálatokat, műszaki elemzéseket végez. A vállalat Pécsváradon építette fel gyógyszer-gyárát. Pécsvárad a magyar gyógyszer-készítés és gyógyítás egyik bölcsője. A település egykor Szent István által alapított bencés monostorának 1015-ben kelt alapító levele ugyanis első ízben tesz említést kórházzról, gyógyszerről, gyógyításról. Első királyunk a gyógyításhoz gyógyító szolgákat, fürdőmestereket, a gyógyító növények gondozásához kertészeket is rendelt.

1991. jún. 21-én hunyt el Kajtár Márton, az ELTE Szerves Kémiai Tanszékének professzora. A hazai alkalmazott kiropitai spektroszkópia megteremtője volt, közel száz eredeti tudományos közleményének kétharmada ezzel a területtel foglalkozik.

1991. jún. 22-én hunyt el Huszár Andor vegyészmérnök, a Tiszai Vegyi Kombinát nyugalmazott, Állami díjas vezérigazgatója. 1964-ben került a TVK-hoz, amelynek igazgatója, majd 1979-től 1989-ig, nyugdíjazásáig vezérigazgatója volt. Tevékenysége szorosan összekapcsolódik a magyar petrokémiai iparral, az olefinkémiai termékek előállításával, feldolgozásával, a hazai polietilén- és polipropilén-gyártás megvalósításával és továbbfejlesztésével. Jelentős szerepe volt abban, hogy a TVK-nál nemzetközi összehasonlításban is korszerű, gazdaságos termelési kapacitású üzemek jöttek létre.

1991. okt. 14-én hunyt el Székely Géza, a holland-magyar tulajdonú AKZO TVK Festékgyártó és Kereskedelmi Rt. elnökgazgatója. Kiemelkedő tevékenységet végzett a Chemolimpex export főosztályán, valamint a TVK, majd az AKZO TVK fejlesztésében.

30 éve

1986. márc. 31-én kezdte meg a termelést Pétfürdőn a Nitrogénművek Rt. új argon-üzeme.

1986 júniusában megkezdtek a Biogal Rt.-nél (ma Teva Magyarország Zrt.) a CIBA-GEIGY licence alapján készülő antibiotikum-tartalmú gyógyszeralapanyag, a V-penicillin-szulfoxid-benzhidrid-észter gyártás üzemi próbáit.

1986. aug. 21-én kezdődtek meg az üzemi próbák a TVK új műanyaggyárában, a

lineáris polietilént gyártó, második PE üzemen. A Phillips Petroleum Co. szuszpenziós eljárásával gyártott termék nagymértékben nyújtható (pl. fóliagyártásnál), nagy a mechanikai szilárdsága, jó a hő- és vegyszerállósága. Az üzem kapacitása 140 kt/év lineáris PE volt, fejlesztés után 200 kt/év műanyag granulátum előállítására alkalmas.

1986. febr. 6-án hunyt el *Szarvas Pál*, a KLTE tanszékvezető egyetemi tanára. Társszerzője volt az „Általános és szerves kémia” c. könyvnek, amely csaknem húsz évig volt a kémia szakos hallgatók tankönyve. Több analitikai módszert dolgozott ki különböző fémek mennyiségi meghatározására, elválasztására. 1963–68 között a KLTE rektori tisztét töltötte be.

1986. júl. 7-én hunyt el *Mészáros Zoltán* vegyészmérnök, egyetemi tanár, a Chinoin kutatási igazgatója, a Magyar Farmakológiai Társaság Gyógyszerkémiai szekciójának titkára.

1986. jún. 15-én hunyt el *Farkas Loránd* vegyész, akadémikus az MTA alkaloid-kémia kutatócsoportjának tudományos tanácsadója, a flavonkémiai munkabizottság elnöke.

1986. okt. 22-én hunyt el *Szent-Györgyi Albert*, Nobel-díjas biokémikus. 1917-ben Budapesten szerzett orvosi diplomát, majd Pozsonyban, Prágában, Berlinben, Hamburgban, Leidenben, Groningenben, Cambridge-ben és az amerikai Rochesterben tanult. 1930-ban a szegedi egyetem biokémiai tanszékének lett a professzora, 1937-ben elnyerte az orvosi Nobel-díjat „a biológiai égeszfolyamatok terén tett felfedezéseiért, különös tekintettel a C-vitaminra, valamint a fumársav-katalízisre”. 1945–47-ben a budapesti egyetem biokémia tanára. 1947-ben az Egyesült Államokban telepedett le. Itt a Massachusetts állambeli Woods Hole izomkutató intézetének igazgatója, majd a Maryland államban lévő bethesdai rákkutató intézet alapítvány tudományos igazgatója volt. Eredményeit tíz könyvben és több mint 200 tudományos dolgozatban tette közzé.

40 éve

1976-ban kezdődött meg a TVK-ban a polipropilén kötőzsiner gyártása a Reifenhäuser cégtől vásárolt gépsoron. Ugyanebben az évben indult meg a polipropilén feldolgozása a Kender-, Juta- és Textilipari Vállalat nagyhalászi gyárában is.

1976 szeptemberében a Taurus nyíregyházi gyáregységében megkezdtek a csuklós autóbusszoknál alkalmazott összekötő gumicsuklók (harmonikák) gyártását.

1976 októberében kezdett termelni Dorogon a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat 100 millió Ft-os beruházással létesített új hanglemezgyára. A hanglemezgyártás 1993-ban megszűnt, a hangkasszéták másolása folyamatos maradt. 1995-ben kezdődött meg az anyavállalat (Hungaroton) privatizációja.

1976 novemberében jött létre a Veszprémi Akadémiai Bizottság agrokémiai munkabizottsága, amely hat dunántúli megye (Veszprém, Zala, Vas, Győr-Sopron, Fejér és Komárom) kemizálási szakembereinek biztosított fórumot.

1976. jún. 21-én hunyt el *Vitális Sándor* geológus, Kossuth-díjas egyetemi tanár. Nevéhez fűződik a sikondai és püspökfürdői hévíz és a kisterenyei ásványvíz feltárása. Az országos szénkutató és szénvagyon felmérés mellett irányításával indult meg a radioaktív anyagok hazai kutatása, a recski érckutatás bentonit lelőhelyeinek feltárása.

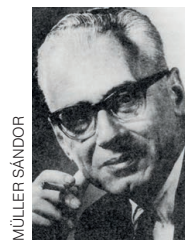
1976. aug. 16-án hunyt el *Erdey-Grúz Tibor* akadémikus, az MTA főtitkára, majd 1970–76 között elnöke, Kossuth-díjas egyetemi tanár, volt felsőoktatási miniszter, a magyar elektrokémiai iskola megteremtője, a Magyar Kémikusok Lapjának első felelős szerkesztője. Kutatásai mellett tevékeny oktató volt. Hiánypótló tankönyvként jelent meg 1940-ben a Gróh–Erdey-Grúz–Náray-Szabó–Schay-féle „Fizika kémia”, az első magyar nyelvű fizikai kémiai tankönyv. Ebből alakult ki később az Erdey-Grúz–Schay: „Elméleti fizikai kémia” című könyv.

50 éve

1966-ban a Biogal Gyógyszergyárban (ma: Teva Magyarország Zrt.) megindították a dextrán-üzemet.

1966. szept. 9-én a TVK-ban megkezdődött a műtrágya-csomagolásra szolgáló polietilén zsákok gyártása.

1966. jan. 21-én hunyt el *Müller Sándor* Kossuth-díjas egyetemi tanár, akadémikus, a Veszprémi Vegyipari Egyetem Szerves Kémia Tanszékének tanszékvezetője, az MTA Sztereokémiai Kutató Csoportjának vezetője. Szénhidrátok szerkezetének és szin-

MÜLLER SÁNDOR

tézisének kérdéseivel, dimerizációval és a dimerek vizsgálatával foglalkozott.

1966. júl. 5-én hunyt el *Hevesy György* Nobel-díjas kémikus, egyetemi tanár, az MTA tiszteletbeli tagja, a hafnium felfedezője. Kiemelkedő jelentőségű kutatómunkát végzett a radioaktív izotópok indikátorként való felhasználásában. A radioaktív indikáció módszerével elért kémiai és sugárbiológiai kutatásainak eredményeiért 1943-ban Nobel-díjat kapott.

1966. nov. 6-án hunyt el *Török Gábor* Kossuth-díjas vegyészmérnök, a Központi Élelmiszeripari Kutató Intézet igazgatója. 1947-ben irányításával indult meg a magyar Mirelít gyorsfagyasztó üzem működése; létrehozásához és gyártási technológiájának kidolgozásához alapvető kutatásokkal járult hozzá.

60 éve

1956-ban kezdődtek meg a Hungária Vegyiművekben az első, kísérleti jellegű PVC-üzem beruházási munkái. Az üzem kapacitása évi 300 t PVC volt. A kísérleti üzem az akkori idők autark iparpoli-

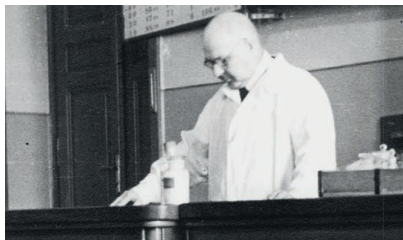
A PVC-ÜZEM

tikájának megfelelően a magyar PVC-gyártás megindítását volt hivatott elősegíteni önerőből. Erre nem került sor, mert az első ipari üzemhez a Hoechst komplett technológiáját vásárolták meg, amelyet az Uhde cég szállított. Az üzem 1963-ban a BVK-nál kezdte meg a termelést és évente 6000 t szuszpenziós PVC-t állított elő.

1956 júniusában a Szénsavtermelő Nemzeti Vállalat üzembe helyezte répcelaki üzemét.

1956 augusztusában a Hajdúsági Gyógyszergyárban (később Biogal, ma Teva) elkezdtek a nyers penicillin-káliumsó gyártását.

1956. júl. 24-én hunyt el *Zemplén Géza* Kossuth-díjas egyetemi tanár, akadémikus. Szénhidrátok és enzimek kutatásával foglalkozott. Jelentős szerepe volt szerves vegyiparunk kialakításában. Munkásságának fő eredményei a cukor-acetátok nátrium-etilátos szappanosítása,

ZEMLÉN GÉZA ELŐADÁSON (P. NAGY S. FELVÉTELE)

új cukorlebontó módszer kidolgozása, oligoszacharidok és glükozidok szintézise higany-acetátos módszerrel, több fontos glükozid szerkezetének felderítése. Mint egyetemi oktató jelentős érdemeket szerzett, a legtöbb vezető magyar szerves kémikus tanítványai sorából, az elismert „Zemplén-iskolából” került ki. Fő műve: „Szerves kémia”, Bp., 1952.

70 éve

1946. márc. 16-án hunyt el Száhlender Lajos gyógyszerész, egyetemi tanár, lapszerkesztő. Than Károly mellett volt tanársegéd és Winkler Lajosnál asszisztens. Élelmiszerkémiai vizsgálatokat dolgozott ki. Az 1940-ben megjelenő Kémikusok Lapjának főszerkesztője, a Természettudományi Társulat vezetőségi tagja volt.

1946. júl. 19-én hunyt el Széll László Mór agrárvegyész, a debreceni Gazdasági Tanintézetnél a kémia, borászat, természet- és mezőgazdasági technológia tanára. Tanulmányaival a mezőgazdasági kémiai technológia fejlődését segítette elő.

75 éve

1941. ápr. 7-én alapították a Magyar Viscosa-gyár Rt.-t. 1943-tól viszkóztermékeket, különféle akrilszálakat állított elő. A rendszerváltozás után 1995-ben a

VISCOSA-ÜZEMEK

vállalatot a Zoltek Comp. vásárolta meg. 1997-től a vállalat neve Zoltek Zrt., az akrilszálakon kívüli termékek gyártását leállították, és megkezdték a szénszál textílek feldolgozását.

1941. jún. 11-én a gumiipar nyersanyag-szükségletének fedezésére a Ruggyan-

taárugyár és a Péti Nitrogénművek közös vállalkozásában (jelentős állami támogatással) megalakult a Magyar Vegyiművek Rt., amely évi 600 t BUNA-S és BUNA-N típusú mógumi előállítására alkalmas ipartelep létesítését határozta el Rákoskeresztúr határában. A gyár 1944-ben felépült, de a háborús események (és feltételezhetően hibás tervezés) miatt nem lépett termelésbe. A háború után termelő berendezéseit az azonos nevű átalamosított vállalat használta különféle szerves vegyipari termékek (színezékek, műanyaglágyítók) gyártására. 1956-tól az 1980-as évekig összevonások, bővítések után Egyesült Vegyiművek néven működött, 1992-ben részvénytársasággá alakult, amely 1999-ben megvásárolta a „Caola” márkanévet. 2006-tól a társaság cégneve: EVM Háztartás-vegyipari és Kozmetikai Zrt.

1941. márc. 3-án hunyt el Bugarszky István vegyész, akadémikus, a budapesti tudományegyetem Vegytani Tanszékének vezetője. Reakciókinetikai kutatásai és fehérjevizsgálatai jelentősek.

1941. ápr. 7-én hunyt el Finkey József akadémikus, műegyetemi tanár. A szén- és ércelőkészítés tudományos vizsgálatával foglalkozott. Kidolgozta a mechanikai nedves előkészítés rendszeres elméletét.

1941. szept. 7-én hunyt el Pfeifer Ignác vegyészmérnök, a Műegyetem Kémiai Technológiai Tanszékének

PFEIFER IGNÁC

1912–1922 között professzora. 1922-től az Egyesült Izzó kutatólaboratóriumát vezette. Jelentős munkát végzett a világítástechnikai, víz-technológiai és energetikai kutatásban. Kidolgozta a kazántápvizek lágyítására szolgáló mész-szódás eljárást. Újjászervezte a Magyar Kémikusok Egyesületét, melynek haláláig elnöke volt. Wartha Vince előadásai alapján összeállította az első „Kémiai technológia” egyetemi tankönyvet.

1941 végén hunyt el Götz Irén Júlia kémikus, az első magyar női egyetemi tanár. Vegyészdoktori dolgozatában (ő volt a harmadik női vegyészdoktor) a rádium-emanáció meghatározásának kérdésével foglalkozott.

80 éve

1936 januárjában a Pécsi Kokszművek Rt. megkezdte a gázszolgáltatást Pécs vá-

rosa számára. Ezzel egy időben Pécs város régi világítógáz-telepe beszüntette termelését.

1936. ápr. 23-án Kun Sándor festék- és vegyi áru nagykereskedő Pestszenterzsébeten megalapította a Galvanokémia Festék- és Vegyészeti Gyár Rt.-t. Olaj- és zománccfestékeket, galvanokémiai segédanyagokat gyártott. 1949-ben átalamosították, ezután több vállalat részlegeként működött: Vegyi és Porfestékgyár (1949), Smelting Fémkohászati Rt. (1950), Fémfestékgyár (1951), Metallochémia (1952), Fémötvöző Vállalat (1954), újra Metallochémia (1964), Csepel Vas- és Fémművek Tröszt (1971). 1975-ben megszűnt.

1936. okt. 22-én a Gerő és dr. Ofner cég megalapította Újpesten (Kisfaludy u. 15.) a Zsíralkoholgyár Rt.-t. A Zsíralkoholgyár biztosította a szintetikus ipari mosószer-gyártás nyersanyagát. A vállalkozás neve Gerő Manó halálával Vitéz dr. Lázár és dr. Ofner Vegyészeti Gyárra változott (1938). 1949-ben Ipari Segédanyaggyárnak nevezték el, amely 1956-ban a Magyar Vegyiművek mellett alapítója lett az Egyesült Vegyiműveknek.

1936. jan. 25-én hunyt el Sztankay Aba gyógyszerész, vegyész. A Gyógyszerész Egyesület Tanügyi Bizottságának tagja volt. Közel 300 dolgozatban részletesen elemezte a forgalomba került gyógyszereket.

1936. jan. 31-én hunyt el Szontagh Tamás geológus. 1889-ben a Földtani Intézetnél helyezkedett el. 1924-ben mint az intézet igazgatója vonult nyugdíjba. Tudományos munkássága során elvégezte az Alföld keleti peremének geológiai térképezését, majd főleg hidrogeológiai tevékenységet folytatott. Érdeme, hogy a bakonyi ún. vörösföldben bauxitot ismert fel.

1936. ápr. 27-én hunyt el Karlovsky Geyza gyógyszervegyész. 1883-tól 1892-ig Than Károly mellett volt tanársegéd. Ő állította elő az idegbántalmak ellen ma is használt rubídium-ammónium-bromidot. 1892-ben átvette a Gyógyszerész Közönlöny szerkesztését. 1923-ban gyógyszer-tárat nyitott Budapesten.

1936. szept. 30-án hunyt el Ilosvay Lajos kémikus, egyetemi tanár, akadémikus. 1875–76-ban Lengyel Béla, majd 1876–1880 között Than Károly mellett volt tanársegéd, 1880-ban két évre külföldi tanulmányútra ment, Heidelbergben Robert Bunsennél, Münchenben Adolf Baeyernél, Párizsban Marcellin Berthelotnál képezte magát. 1883-ban a Műegyetem nyilvános, rendes tanárává nevezték ki. 1914–17 között a Vallás- és Köz-

ILOSVAY LAJOS

oktatásügyi Minisztérium államtitkára. Főként analitikai és szerves kémiai kutatásokkal foglalkozott. A salétromosav kimutatására szolgáló Griess-kémszert rendkívül érzékeny

tette (Griess-Ilosvay-reagens).

90 éve

1926. aug. 25-én került sor Tihanyban a Biológiai Kutató Intézet ünnepélyes alapkövetésére.

1926. szept. 10-én írta alá a három Kabay testvér, Kabay János, Kabay Péter és Kabay József az Alkaloida Vegyészeti Gyár Rt. alapítási szerződését. A gyárat a Szabolcs megyei Büdszentmihály (ma: Tiszavasvári) községben létesítették, amelynek az volt a célja, hogy a még zöld állapotban learatott mákból morfin alkaloidokat állítson elő (az eljárást később Kabay János száraz mákszalma nyersanyagra módosította).

1926-ban vették programba az Óbudai Gázgyárban vízgáz-üzem létesítését. Az üzem építését 1927-ben be is fejezték.

1926. júl. 20-án hunyt el Liebermann Leó, az Állatorvosi Főiskola kémiaprofesszora, majd a tudományegyetem közegészségtan-tanára. 1881-ben az Országos Kémiai Intézet igazgatói teendőit is ellátta. Oldatok elektrokémiai vizsgálatával kapcsolatos kutatásai jelentősek.

100 éve

1916-ban hozták létre a Viktória Vegyészeti Művek Rt.-t, amelynek tevékenysége kristályszóda és lakkfesték előállítására, továbbá alumíniumipari kísérletekre terjedt ki. A vállalat a Vegyi és Porfesték-ipari Vállalathoz került (1949), amelyet az 1959-ben alapított Lakk- és Festék-ipari Vállalathoz (1968-tól Budalakk) csatoltak.

1916. márc. 9-én született Szőkefalvi-Nagy Zoltán, az egri Tanárképző Főiskola tanára, a kémiatörténeti tudományok kandidátusa. Az oktatás és ismeretterjesztés mellett tudománytörténeti kutatással foglalkozott. Jelentősek a hazai vegyipar-történeti, valamint az orvos- és gyógyszer-történeti kutatásai.

1916. máj. 21-én hunyt el Görgei Artúr honvédtábornok. Az utásztiszti akadémia után a prágai egyetemen kémiai tanul-

GÖRGEI ARTÚR IMAKÖNYVE

mányokat folytatott. A kókuszojáz zsírsavainak elválasztására új módszert dolgozott ki. Eredményeit az *Annalen der Chemie und Pharmacie*, valamint a bécsi Tudományos Akadémia folyóirata is közölte. A természettudományok művelésétől a forradalmi események ragadták el katonai pályára.

1916. dec. 14-én született Bognár János vegyész, egyetemi tanár, a miskolci Nehézipari Egyetem 2. sz. Kémiai Tanszékének vezetője. Fő kutatási területe az analitikai kémia, reakciókinetika volt.

110 éve

1906-ban Kelenföldön vasúti világításra acetilénfejlesztő telepet létesítettek Magyar Dissousgáz Rt. néven.

1906. okt. 4-én jött létre a vegyipari szak-szervezet Vegyészeti Munkások Országos Szövetsége néven, amely az ország valamennyi vegyipari munkásának szervezését tűzte ki feladatul. 1906. okt. 15-én a szakszervezet már hivatalos közlönyt is bocsátott ki, a Vegyészeti Munkást.

1906-ban a Vegyészeti Gyárosok Országos szövetsége folyóiratot adott ki Vegyészeti Lapok címmel.

1906. jan. 5-én született Földvári Aladár geológus, Kossuth-díjas egyetemi tanár. A Földtani Intézetben, a budapesti, debreceni, miskolci egyetemen dolgozott. Kossuth-díját az ásványi nyersanyagok kutatása terén elért eredményeiért, a mecseki uránérc-telepek felderítéséért kapta. Szakirodalmi munkássága több mint száz dolgozatból és kéziratok jelentésekből áll.

1906. nov. 13-án született Papp Elemér vegyész-mérnök, c. egyetemi tanár. Kuta-

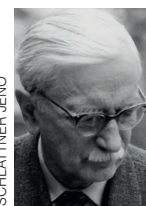
tási területe a szerves kémiai technológia, az ipari elektrokémia, a timföld- és alumíniumgyártás. Nevéhez fűződik a magyar galliumgyártás tudományos megalapozása és ipari megindítása. Nemzetközi elismerést váltott ki kutatási eredménye: a gallium-arszenid egykristály előállítása.

120 éve

1896. máj. 2-án nyitotta meg Ferenc József a millenniumi ünnepségsorozat ezredes országos kiállítását. A kiállítás „XVIII. csoportjában” sor került a vegyészeti ipar bemutatására is.

1896. jún. 21-én született Albert János Kossuth-díjas vegyész-mérnök. Fő kutatási területe a durvakémiák-technológia, a híradástechnikai kerámiák anyagok hazai gyártásának megvalósítása, a perlit alapú, nagy hőállóságú anyagok előállítása.

1896. júl. 21-én született Schlattner Jenő Kossuth-díjas gépészmérnök. Nevéhez

SCHLATTNER JENŐ

fűződik a magyar barnakőszén-lepárlás kifejlesztése. 1933-ban tervei és szabadalma alapján építették az első komplex barnakőszén-lepárló telepet Dorogon. Speciális koksizolókemencét tervezett.

1896. nov. 8-án született Bereczky Endre vegyész-mérnök, Kossuth-díjas egyetemi tanár. Csehszlovákiai és magyar cementgyárakban dolgozott, majd a Veszprémi Vegyipari Egyetem Szilikátkémiai Tanszékének tanszékvezető tanára lett. Az automatikus aknakemencékben végbe-menő égési folyamatokkal, a klinker-visszavezetési módszerrel, a transzportlandcementgyártással, klinker-ásványtani vizsgálatokkal foglalkozott.

1896. dec. 27-én született Kabay János gyógyszervegyész, a magyar morfingyártás úttörője. Módszert dolgozott ki a morfin előállítására száraz, cséplés mákszalmaiból.

1896-ban született Braun Géza vegyész-mérnök, egyetemi tanár. Zemplén Géza mellett volt adjunktus. Rockefeller-ösztöndíjas volt a chicagói egyetemen, majd egyetemi tanár a Harvard Egyetemen. A szívgyógyszer-alapanyag kutatások foglalkoztatták.

125 éve

1891 őszén helyezték üzembe a Magyar Általános Kénsav-, Műtrágya- és Vegy-

ipar Rt. (a Budapesti Vegyiművek jogelődje) Kén utcai telepén a piritalapú ólomkamrás kénsavgyárat.

1891-ben hozták létre Surányban a Magyar Robbanóanyaggyár Rt.-t. Ez volt a pozsonyi Nobel-féle gyár után a második legnagyobb robbanóanyaggyárunk.

1891. febr. 8-án született **Varga József** vegyész-mérnök, a Budapesti Műegyetem Kémiai Technológia Tanszékének vezetője, akadémikus, Kossuth-díjas egyetemi tanár. 1939–1943 között ipari, kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter. 1951-ben megalapította a Nagynyomású Kísérleti Intézetet, melynek igazgatója is volt. 1952-től a Veszprémi Vegyipari Egyetem Ásványolaj- és Széntechnológia Tanszékét vezette. Legjelentősebb eredményei a műbenzinek és motorhaj-

VARGA-FÉLE HIDROGÉNEZŐ REAKTOR

tóanyagok előállításához fűződnek. Eleinte főként kőszeken lepárlási termékek nagynyomású hidrogénezésével foglalkozott. Ezen a téren nemzetközileg elismert felfedezése az ún. kén-hidrogén-effektus (Varga-effektus) megállapítása. A II. világháború után a nagy aszfalttartalmú ásványolajok és kátrányok középnyomású hidrogénezésére dolgozta ki a nevéhez fűződő hidrokalk-eljárást.

1891. júl. 13-án született **Pacsu Jenő** vegyész, egyetemi tanár. 1930-ban áttelepült az USA-ba. A Princetoni Egyetemen a szerves kémia előadója. 1947-től az egyetem nyilvános, rendes tanára lett. Tudományos tevékenysége szénhidrát- és textilkémiai kutatásokra terjedt ki.

130 éve

1886. jan. 16-án született **Gróh Gyula** kémikus, egyetemi tanár, akadémikus. 1917-ben az Áltatorvosi Főiskolán a kémia professzorává nevezték ki, majd 1935-ben a Műegyetem Általános Kémiai Tanszékét, 1937-től a Tudományegyetem II. sz. Kémiai Intézetét vezette. Ezután az Általános Kémiai és Radiológiai Intézet munkáját irányította, majd

nyugállományba vonulása után az Országos Gabona- és Lisztkísérleti Állomáson tevékenykedett. Igen sikeres tanácsadó volt; tudományos munkája során a fehérjék fizikai-kémiai sajátosságainak felderítésével, reakciókinetikai vizsgálatokkal foglalkozott. Hevesy Györggyel együtt a világon elsőként alkalmazták a radioaktív indikáció módszerét az ólom öndiffúziójának vizsgálatára.

1886. március 17-én született **Rex Ferenc** gyógyszerész, szakíró, lapszerkesztő, az első debreceni gyógyszeripari és gyógyszer-áru-nagykereskedők egyike. 1912-ben ő alapította a Rex Gyógyszervegyészeti Rt.-t, amelynek a neve Debreceni Gyógyszergyárrá változott, és 1960-ban beolvastották a Biogal Gyógyszergyárba. Az 1930-tól Debrecenben megjelenő Orvosok és Gyógyszerészek Lapját szerkesztette.

1886. ápr. 13-án született **Scherman Vilmos** vegyész, egyetemi tanár. 1922–1948 között Budapesten a Hungária Vegyi- és Kohóművek, illetve jogutódja, a Hungária Vegyiművek műszaki igazgatója volt. 1949-ben a Vegyiműveket Építő Nemzeti Vállalat vezérigazgatójává nevezték ki. 1951-ben az ELTE-n a kémiai technológia tanára, a Kémiai Technológiai Intézet igazgatója, a Budapesti Műszaki Egyetem magántanára. A magyar vegyipar egyik kimagasló szervezője és vezetője volt.

1886. szept. 13-án született **Weisz Rezsőné Wessel Flóra** gyógyszer-analitikus, a kémiai tudományok kandidátusa. 1918-tól a Chinoin Gyógyszergyár minőség-ellenőrző laboratóriumának vezetője. Nevéhez fűződik a mai értelemben vett üzemi minőség-ellenőrzési rendszer kialakítása.

1886. nov. 30-án született **Zsivny Viktor** vegyész-mérnök, mineralógus. A Magyar Nemzeti Múzeum ásványtárának vegyésze, majd igazgatója volt. Több hazai ásvány nagy pontosságú elemzését és több lelőhely (Vaskő, Lahoca, Kisbánya, Nagybánya, Rudabánya, Velencei-hegység) ásványainak feldolgozását végezte el.

1886-ban született **Wolf Emil** kutatóvegyész, a magyar gyógyszerészeti ipar úttörője. 1910-ben Kereszty György vegyész-mérnökkel együtt megalapította az Alka Vegyészeti Gyárat. 1913-ban a vállalat a Chinoin Gyógyszer és Vegyészeti Termékek Gyára nevet vette fel. Richter Gedeon mellett az ő nevéhez kapcsolódik az önálló magyar gyógyszeripar megteremtése.

140 éve

1876-ban vették jegyzékbe az Első Pesti Spódium és Csontlisztgyár Rt.-t, a Budapesti Vegyiművek jogelődjét.

1876. nov. 10-én született **Kazay Endre** gyógyszerész, analitikus. Elsősorban az optikai analízis módszereivel foglalkozott. Számos műszert maga készített.

150 éve

1866-ban létesült Pesten a Rózsa-féle borkősavgyár, amely elsősorban gyógyszerészek számára termelt.

1866. dec. 31-én avatták fel Sopronban a Gázvilágítási Rt. világítógáz üzemét.

1866. jan. 26-án született **Tangl Ferenc** or-

TANGL FERENC

vos, egyetemi tanár, akadémikus. Az Áltatorvosi Főiskolán volt az élettan professzora, majd az Állatleltani- és Takarmányozási Kísérleti

Állomás első igazgatója lett. Oldatok elektrokémiai vizsgálatával foglalkozott.

1866-ban született **Kerpely Antal** kohómérnök. Találmányai közül a róla elnevezett, forgórostéllal ellátott gázfejlesztő készülék az egész világon elterjedt. 1914-ben a német kohómérnökök egyesülete a szakma legkiválóbbjainak járó Carl Lueg-aranyéremmel tüntette ki.

175 éve

1841. máj. 18-án **Bugát Pál** megalapította a Királyi Magyar Természettudományi Társulatot.

1841. máj. 29-én tartották Pesten a magyar orvosok és természetvizsgálók első vándorgyűlésüket.

1841. szept. 10-én született **Telegdi-Róth Lajos** geológus. Jelentős eredményeket ért el a magyarországi kőolaj- és kőszénkutatás terén.

200 éve

1816. jún. 5-én **Tehel Lajos**, a Nemzeti Múzeum gondnoka kísérletei eredményeként világítógázt állított elő, és a múzeumban meggyújtotta az első gázlámpát.

1816. máj. 16-án született **Mannó Alajos** gyógyszerész. 1842-ben kiadott vegytankönyve az első magyar nyelvű orvosgyógyszerészeti vegytankönyv.

1816. dec. 16-án hunyt el **Benkő Ferenc** mineralógus, az első magyar ásványtani mű szerzője.

